

ปัญหากฎหมายในการดำเนินคดีอาญาตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553

นิษฐานถ บุลสถาพร¹ จรัส เล็งวิทยา² อุทัย อาทิวา³

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีอาญากับเด็กและเยาวชน ศึกษาสภาพปัญหากฎหมายในการดำเนินคดีอาญาตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 หลักกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญากับเด็กและเยาวชนของประเทศไทยและต่างประเทศ และแนวทางการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายในการดำเนินคดีอาญาตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการวิจัยเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก และการอภิปรายกลุ่มสนทนาแบบเจาะจง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาและแปลความหมายจากการเปรียบเทียบผลการวิจัย พบว่า ควรแก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 86 วรรคหนึ่ง ในเรื่องอัตราโทษโดยขยายกรอบอัตราโทษจากเดิม “จำคุกไม่เกินห้าปี” เป็น “จำคุกไม่เกินสิบปี” ควรแก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 90 จากเดิมที่ “ผู้เสียหายยินยอม” เป็น “รับฟังความเห็นของผู้เสียหายประกอบการจัดทำแผน” ควรแก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 132 วรรคหนึ่ง โดยตัดข้อความ “เมื่อศาลสอบถามผู้เสียหายแล้ว” ออก และการติดตามภายหลังออกจากกระบวนการยุติธรรม ควรกำหนดให้สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดเป็นหน่วยงานรับผิดชอบ เพื่อป้องกันความเสี่ยงสำหรับการกระทำความผิดซ้ำอีก

คำสำคัญ: พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553; การดำเนินคดีอาญา; เด็กและเยาวชน

ประเภทบทความ: บทความวิจัย

การอ้างอิง:

นิษฐานถ บุลสถาพร, จรัส เล็งวิทยา และอุทัย อาทิวา. (2567). ปัญหากฎหมายในการดำเนินคดีอาญาตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553. *วารสารคฤภีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์*, 14(3), 632-643.

¹ หลักสูตรนิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง
2086 ถนนรามคำแหง แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร 10240, ประเทศไทย
ผู้รับผิดชอบบทความ อีเมล: nitthanart.k@gmail.com

² คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

³ อัยการอาวุโส สำนักงานคดีกิจการอัยการสูงสุด

The Legal Problems in Criminal Proceedings According to Juvenile and Family Court and Procedure Act B.E. 2553

Nitthanart Boonsathaporn¹ Charan Lengvithaya² Uthai Artivetch³

Abstract

This research article aims to study concepts and theories related to criminal prosecution against children and youth. Study the legal problems in criminal proceedings according to Juvenile and Family Court and Procedure Act B.E. 2553. Study the principles of criminal prosecution against children and youth of Thailand and abroad. And study the guidelines for amending the law on criminal prosecution according to Juvenile and Family Court and Procedure Act B.E. 2553. Using qualitative research methods. Collect data with document research, in-depth interviews and group discussions. Data were analyzed using content analysis techniques and interpreted comparison.

Findings are as follows: Section 86 paragraph one should be amended on the penalty rate by expanding the penalty frame from the original “imprisonment for not more than five years” to “imprisonment for not more than ten years”. Section 90 should be amended from the original “the victim’s consent” to “listening to the opinion of the victim in the preparation of the plan”. Section 132 paragraph one should be amended by cutting the text “when the court has asked the victim”. And the follow-up after leaving the judicial process. The provincial Social Development and Human Security Office should be the responsible agency to prevent the risk for repeated offense.

Keywords: Juvenile and Family Court and Procedure Act B.E. 2553; Criminal Proceedings; Child and Juvenile

Type of Article: Research Article

Cite this article as:

Boonsathaporn. N., Lengvithaya, C., & Artivetch, U. (2024). The legal problems in criminal proceedings according to Juvenile and Family Court and Procedure Act B.E. 2553. *Ph.D. in Social Sciences Journal*, 14(3), 632-643.

¹ Doctor of Laws Program, Ramkhamhaeng University
2086 Ramkhamhaeng Road, Haumark, Bangkok 10240, Thailand
Corresponding Author Email: nitthanart.k@gmail.com

² Faculty of Law, Ramkhamhaeng University

³ Senior Prosecutor, Office of the Attorney General’s Affairs

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ได้วางหลักการใหม่เกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญากับเด็กและเยาวชนและได้มีการปรับปรุงแก้ไขวงกลไกและวางมาตรฐานในการคุ้มครองสิทธิสวัสดิภาพและวิธีปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชน เพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กและหลักการคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กและเยาวชนเป็นสิ่งสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งได้มีการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาอันเป็นกระบวนการยุติธรรมทางเลือกใหม่ โดยเป็ยงเบนเด็กและเยาวชนออกจากกระบวนการยุติธรรมทางตุลาการควบคู่กับกระบวนการยุติธรรมปกติของศาลเยาวชนและครอบครัว ทั้งนี้ เพื่อไม่ให้เด็กหรือเยาวชนมีตราบาปต่อการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับสังคมโดยต้องคำพิพากษา

ที่ผ่านมาระหว่าง พ.ศ. 2558-2562 พบว่า สถิติคดีเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีทั่วประเทศ โดยในปีพ.ศ. 2563 มีจำนวน 19,470 คดี พ.ศ. 2564 มีจำนวน 14,593 คดี และ พ.ศ. 2565 มีจำนวน 12,192 คดี แม้ว่าในภาพรวมคดีลดลงอย่างต่อเนื่องทุกปี เมื่อพิจารณาจากฐานความผิด อาจเป็นผลมาจากการปรับอายุเด็กที่รับโทษกฎหมายและให้โอกาสเด็กที่กระทำผิดพลาดได้แก้ไข ปรับตัว เพื่อคืนทรัพยากรที่มีค่ามาเป็นกำลังสำคัญสร้างอนาคตของประเทศต่อไป (Department of Juvenile Observation and Protection, 2022) แต่จากการศึกษากฎหมายและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 พบว่า กฎหมายดังกล่าวยังมีปัญหาสำคัญการตรวจสอบการจับกุม ตามมาตรา 73 มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้องคดี ตามมาตรา 86 มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นการพิจารณาคดี ตามมาตรา 90 คำสั่งโดยกำหนดเงื่อนไข ตามมาตรา 132

และการติดตามภายหลังออกจากกระบวนการยุติธรรมที่สมควรจะต้องศึกษาปัญหากฎหมายในการดำเนินคดีอาญาตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 เพื่อแสวงหาแนวทางไปสู่การปรับปรุงแก้ไขกฎหมายที่เหมาะสมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีอาญากับเด็กและเยาวชน
2. เพื่อศึกษาสภาพปัญหากฎหมายในการดำเนินคดีอาญาตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553
3. เพื่อศึกษาหลักกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญากับเด็กและเยาวชนของประเทศไทยและต่างประเทศ
4. เพื่อศึกษาแนวทางการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายในการดำเนินคดีอาญาตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ผู้วิจัยทำการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีอาญากับเด็กและเยาวชน ได้แก่ การกระทำผิดของเด็กและเยาวชน สาเหตุการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน และการดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชนศึกษาหลักกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญากับเด็กและเยาวชนของประเทศไทยและต่างประเทศ โดยจะทำการเปรียบเทียบในเรื่องความหมายของศาลคดีเด็กและเยาวชน อำนาจของศาลเด็กและเยาวชน เถณฑ์อายุเด็กและเยาวชน การจับกุมและการตรวจสอบ

การจับกุม มาตรการทางเลือกอื่นแทนการดำเนินคดีอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน และการติดตามภายหลังออกจากกระบวนการยุติธรรม รวมทั้งศึกษาปัญหากฎหมายในการดำเนินคดีอาญาตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ประกอบด้วย การตรวจสอบการจับกุม ตามมาตรา 73 มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้องคดี ตามมาตรา 86 มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นการพิจารณาคดี ตามมาตรา 90 คำสั่งโดยกำหนดเงื่อนไขตามมาตรา 132 และการติดตามภายหลังออกจากกระบวนการยุติธรรม เพื่อนำผลการศึกษามาวิเคราะห์หาแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายและหามาตรการอื่นที่เหมาะสมต่อไป

2. ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยได้ทำการเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจงจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับปัญหากฎหมายในการดำเนินคดีอาญาตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 รวมทั้งสิ้น จำนวน 40 คน ประกอบด้วย ผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัว ผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็ก พนักงานอัยการ พนักงานสอบสวน ทนายความ (ที่ปรึกษากฎหมายเด็กและเยาวชน) นักวิชาการด้านอาชญาวิทยาและงานยุติธรรมเน้นที่เชี่ยวชาญด้านเด็กและเยาวชนกระทำผิด และนักวิชาการด้านกฎหมาย

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ทราบแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญากับเด็กและเยาวชน

2. ทำให้ทราบสภาพปัญหากฎหมายในการดำเนินคดีอาญาตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553

3. ทำให้ทราบหลักกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญากับเด็กและเยาวชนของประเทศไทยและต่างประเทศ

4. ทำให้ได้แนวทางการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายในการดำเนินคดีอาญาตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553

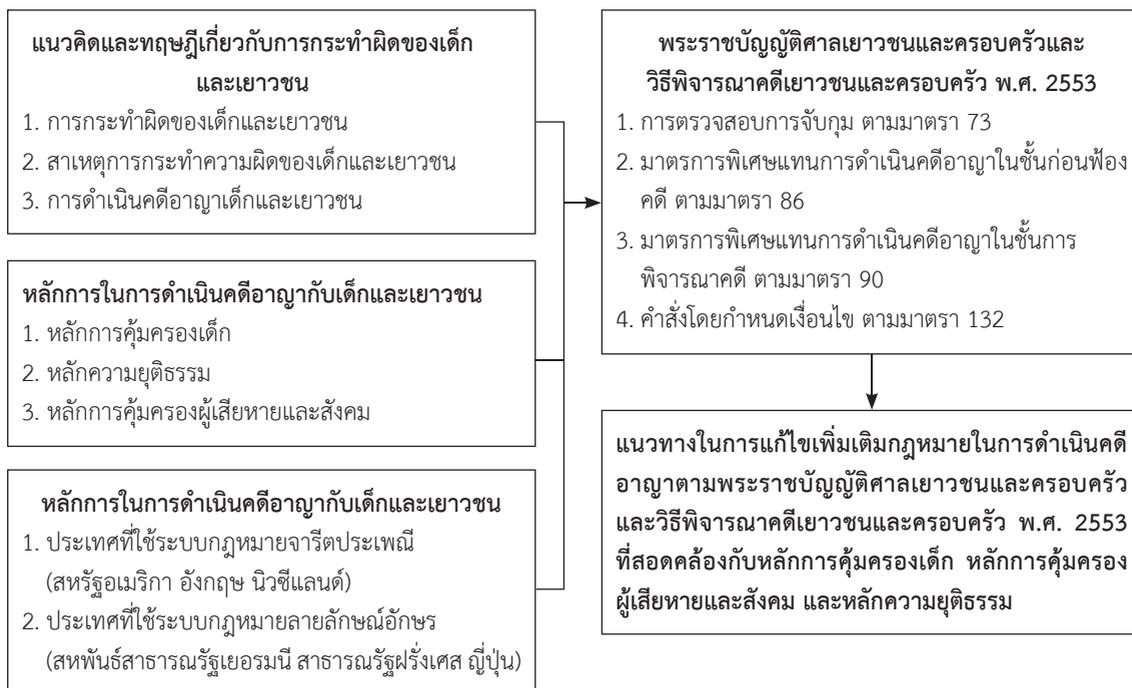
แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน ได้แก่ การกระทำผิดของเด็กและเยาวชน สาเหตุการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน และการดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชน หลักการในการดำเนินคดีอาญากับเด็กและเยาวชน ได้แก่ หลักการคุ้มครองเด็ก หลักการคุ้มครองผู้เสียหายและสังคม และหลักความยุติธรรม รวมทั้งบทบัญญัติพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ที่เกี่ยวข้อง พบว่า สาเหตุการกระทำผิดของเด็ก (อายุยังไม่เกิน 12 ปี แต่ยังไม่เกิน 15 ปีบริบูรณ์) และเยาวชน (อายุเกิน 15 ปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่ถึง 18 ปีบริบูรณ์) นั้น อาจจะมีสาเหตุจากความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ หรือบุคลิกภาพของเด็กและเยาวชน ปัญหาครอบครัว ปัญหาสภาพแวดล้อมทางสังคมที่เต็มไปด้วยแหล่งมั่วสุมหรือสิ่งยั่วยุให้เกิดการทำความผิดหรือปัญหาความยากจนของครอบครัวที่มีส่วนผลักดันให้เด็กและเยาวชนกระทำความผิดเพียงหวังแค่ค่าตอบแทน และอาจขยายขอบเขตของการทำความผิดไปในลักษณะที่รุนแรง เช่น การกระทำความผิดในคดียาเสพติดมากขึ้น (Kanchanawong & Khompayak, 2002) จากปัญหาดังกล่าวจึงส่งผลให้เด็กและเยาวชนตกเป็นผู้ถูกกล่าวหาหรือเกิดเป็นคดีอาญาเด็กและเยาวชนนั่นเอง ซึ่งหลักการในการดำเนินคดีอาญากับเด็กและเยาวชนที่ตกเป็น

ผู้ถูกกล่าวหา คดีจะต้องพิจารณาพิพากษาโดยศาลเยาวชนและครอบครัว โดยเป้าหมายของการดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชนจะแตกต่างจากการดำเนินคดีอาญาทั่วไป ที่การดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชนเป็นกรณีที่มีผู้ตัวเด็กและเยาวชนที่ตกเป็นผู้ถูกกล่าวหา เป็นเรื่องของสถานภาพส่วนตัวของเด็กและเยาวชน มุ่งหวังที่จะให้การอบรมสั่งสอนและแก้ไขปรับปรุงตัวเด็กและเยาวชนนั้น เป็นเรื่องที่จะช่วยเหลือเด็กและเยาวชนทั้งในด้านส่วนตัวและด้านสังคมทั่วไป มิได้มุ่งที่การลงโทษ แม้ถึงว่าจะมีการลงโทษเด็กและเยาวชนอยู่ด้วยก็ตาม (Nanakorn, 2012) ดังนั้น จะเห็นว่า การดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชนจะต้องคำนึงถึงหลักการคุ้มครองเด็กและเยาวชนสากล ได้แก่ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง และกฎอันเป็นมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติว่าด้วยการบริหารงานยุติธรรมเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน (กฎกรุงปักกิ่ง) และคำนึงถึงหลักการคุ้มครองเด็กและเยาวชนในประเทศไทย ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 54 มาตรา 71 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1 ว่าด้วยบุคคล และบรรพ 5 ว่าด้วยครอบครัว ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 73 การกระทำความผิดอาญาต่อเด็กในฐานความผิดต่าง ๆ เช่น ความผิดฐานทอดทิ้งเด็ก ตามมาตรา 306 ความผิดฐานพรากเด็กและผู้เยาว์ ตามมาตรา 317 ถึงมาตรา 319 ความผิดฐานกระทำชำเราเด็ก ตามมาตรา 277 เป็นต้น และ (4) พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 นอกจากนี้ การดำเนินคดีอาญาเด็กและเยาวชนจะต้องคำนึงถึง

หลักความยุติธรรม และหลักการคุ้มครองผู้เสียหายและสังคมขององค์การสหประชาชาติ ที่ได้กำหนดมาตรฐานการคุ้มครองสิทธิของเหยื่ออาชญากรรมหรือผู้เสียหายในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมและได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรม การได้รับการชดเชยความเสียหายโดยผู้กระทำผิด การได้รับการชดเชยความเสียหายโดยรัฐ และการให้บริการความช่วยเหลือ ซึ่งประเทศไทยได้มีการรับรองและยกระดับการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาให้สอดคล้องกับปฏิญญาว่าด้วยหลักการพื้นฐานเกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกแก่ผู้ที่ได้รับความเสียหายจากอาชญากรรมและการใช้อำนาจไม่ถูกต้องทั้ง 4 ด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิทธิในการดำเนินคดีอาญาของผู้เสียหายและสิทธิที่จะได้รับการชดเชยเยียวยาความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับจากการกระทำผิดอาญานั้น ๆ ซึ่งได้มีการพัฒนาขึ้นตามลำดับ ดังจะเห็นได้จากการที่ประเทศไทยได้มีการบัญญัติกฎหมายที่คุ้มครองสิทธิและให้อำนาจผู้เสียหายในการดำเนินคดีอาญาและสิทธิที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาอยู่ในระดับที่สูงมากด้วยเหตุที่พื้นฐานแนวความคิดในระบบกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยได้ประยุกต์หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐเข้ากับหลักการดำเนินคดีอาญาโดยเอกชน (Artivetch, 2015) ในส่วนของมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการชดเชยเยียวยาให้กับผู้เสียหายที่ตกเป็นเหยื่อไม่ว่าจะเป็นการชดเชยเยียวยาโดยผู้กระทำผิดหรือโดยรัฐก็ได้มีการพัฒนาขึ้นเป็นลำดับ ดังที่ปรากฏในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2559

กรอบแนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย

ภาพ 1 กรอบแนวความคิดที่ใช้ในการวิจัย

สมมุติฐานของการวิจัย

บทบัญญัติตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ที่กำหนดหลักเกณฑ์ วิธี มาตรการ กลไก การดำเนินการต่าง ๆ ยังมีบทบัญญัติที่มีข้อบกพร่อง และมีช่องว่างทางกฎหมาย (loophole) ประกอบด้วย การตรวจสอบการจับกุม ตามมาตรา 73 มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้องคดี ตามมาตรา 86 มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นการพิจารณาคดี ตามมาตรา 90 คำสั่งโดยกำหนดเงื่อนไข ตามมาตรา 132 และการติดตามภายหลังออกจากกระบวนการยุติธรรม ซึ่งขัดต่อหลักการคุ้มครองเด็กและหลักความยุติธรรม ส่งผลให้เกิดปัญหากฎหมายในการดำเนินคดีอาญาตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553

ระเบียบวิธีวิจัย

ผู้วิจัยใช้รูปแบบวิจัยแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ และใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล 3 วิธีการดังนี้

1. การวิจัยเอกสาร (documentary research) ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าทางเอกสารที่เกี่ยวข้องกับปัญหากฎหมายในการดำเนินคดีอาญาตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ดังที่ได้กล่าวไว้ในขอบเขตของการวิจัย เพื่อนำผลการศึกษามาวิเคราะห์หาแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายและหามาตรการอื่นที่เหมาะสมต่อไป

2. การสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้อง โดยกำหนดคุณสมบัติของผู้ให้ข้อมูลว่าจะต้องมีประสบการณ์ทำงานเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนเกินกว่า 5 ปี ในเรื่องเกี่ยวกับสภาพปัญหาและ

หลักกฎหมายในการดำเนินคดีอาญาตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 กับกฎหมายต่างประเทศเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายในการดำเนินคดีอาญาตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 โดยการใช้แบบสัมภาษณ์คำถามปลายเปิดเพื่อให้ได้คำตอบแบบการอธิบายรายละเอียดและเหตุผล

3. การอภิปรายกลุ่มสนทนาแบบเจาะจง (focus group discussion) ผู้วิจัยได้ทำการทบทวนวรรณกรรมจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกแล้วจัดการอภิปรายกลุ่มสนทนาแบบเจาะจง จำนวน 12 คน ซึ่งเป็นบุคคลที่สามารถให้คำตอบในประเด็นที่ต้องการศึกษาและเป็นการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลที่ได้จากการวิจัยเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก ทำให้สามารถทำการวิเคราะห์ข้อมูลได้ครบประเด็น การวิเคราะห์ข้อมูลใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาเปรียบเทียบ

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ปัญหากฎหมายในการดำเนินคดีอาญาตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 พบผลการวิจัย ดังนี้

1. ผลการศึกษาปัญหากฎหมายในการดำเนินคดีอาญาตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มีดังนี้

1.1 การตรวจสอบการจับกุม ตามมาตรา 73 เป็นกฎหมายที่ให้อำนาจศาลในการตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐในการจับกุมเด็กหรือเยาวชนว่ากระทำโดยชอบด้วยกฎหมายกระทบต่อสิทธิของเด็กและเยาวชนหรือไม่ ประชัญและเจตนาธรรมในการดำเนินคดี

เด็กหรือเยาวชนแตกต่างจากการดำเนินคดีกับผู้กระทำ ความผิดที่เป็นผู้ใหญ่ กรณีจึงจำเป็นต้องกำหนดรูปแบบและวิธีการดำเนินคดีที่แตกต่างกันตั้งแต่ในชั้นจับกุมกฎหมายมีความประสงค์เพียงเพื่อตรวจสอบเบื้องต้นก่อนฟ้องคดี ซึ่งจะมีกระบวนการทั้งชั้นสอบสวนและสถานพินิจ รวมถึงพนักงานอัยการตรวจสอบว่า ผู้ต้องหาได้กระทำความผิดหรือไม่ สำหรับข้อเท็จจริงที่ได้จากการไต่สวนการตรวจสอบการจับดังกล่าว ผู้ต้องหาอาจแถลงศาลไว้เพื่อใช้ประกอบในการต่อสู้คดีต่อไป หากต้องตกเป็นจำเลยได้ ดังนั้น หากศาลเห็นว่าการตรวจสอบการจับชอบด้วยกฎหมายแล้วผู้ต้องหาจึงไม่มีเหตุให้อุทธรณ์ เมื่อศาลไต่สวนแล้วเห็นว่าการจับไม่ชอบด้วยกฎหมายแล้ว พนักงานสอบสวนจึงไม่มีเหตุให้อุทธรณ์คำสั่งศาลได้ จากการศึกษาสรุปได้ว่า การตรวจสอบการจับกุม ตามมาตรา 73 มีความเหมาะสมดีอยู่แล้ว ไม่มีประเด็นให้แก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายแต่อย่างใด

1.2 มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้องคดี ตามมาตรา 86 เป็นการเบี่ยงเบนคดีออกจากระบบการพิจารณาคดีตามปกติ ทำให้คดีเสร็จไปได้โดยไม่ต้องฟ้อง ผู้อำนวยการสถานพินิจเป็นผู้พิจารณาเป็นผู้จัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชน โดยรายงานให้ศาลทราบ และต้องได้รับความเห็นชอบจากพนักงานอัยการ หากศาลมีเหตุอันควรสงสัยว่าการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูไม่ชอบด้วยกฎหมาย ศาลอาจไต่สวนบุคคลที่เกี่ยวข้อง หากได้ความว่าการจัดทำแผนไม่ชอบก็จะแจ้งให้สถานพินิจและพนักงานอัยการทราบเพื่อดำเนินคดีตามปกติต่อไป หากศาลเห็นว่าการจัดทำแผนชอบด้วยกฎหมายและมีการปฏิบัติตามแผนผู้อำนวยการสถานพินิจประกอบด้วยพนักงานอัยการเห็นชอบไม่ฟ้องเด็กหรือเยาวชน ศาลมีคำสั่งยุติคดีซึ่งคำสั่งดังกล่าวเป็นที่สุด ผู้เสียหายไม่มีสิทธินำคดีอาญามาฟ้องอีกต่อไป แต่มีสิทธิดำเนินคดีส่วนแพ่ง จากการศึกษาสรุปได้ว่า ควรแก้ไขเพิ่มเติม

อัตราโทษโดยขยายกรอบอัตราโทษจากเดิม “จำคุกไม่เกินห้าปี” เป็น “จำคุกไม่เกินสิบปี” เพื่อเป็นเงื่อนไขที่จะใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา ตามมาตรา 86 ได้

1.3 มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา ในชั้นการพิจารณาคดี ตามมาตรา 90 เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ต้องหาคดีที่เป็นเด็กหรือเยาวชนที่ต้องหาว่ากระทำความผิดที่มีอัตราโทษสูงขึ้นจากอัตราโทษจำคุกเกินห้าปีแต่ไม่เกินสิบปีที่สำคัญในการกระทำและเข้าเงื่อนไขต่าง ๆ ตามที่กฎหมายกำหนดได้เข้าสู่กระบวนการจัดทำแผนแก้ไขฟื้นฟูเพื่อปฏิบัติตามแผน โดยที่ศาลไม่จำเป็นต้องพิพากษาคดีหากเงื่อนไขที่กำหนดไว้ตามแผนนั้นสำเร็จ อันแสดงให้เห็นว่าแม้คดีจะมีอัตราโทษสูง แต่หากพฤติการณ์แห่งคดีไม่เป็นภัยร้ายแรงเกินสมควรก็สามารถจัดทำแผนแก้ไขฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชนได้ จากการศึกษาสรุปได้ว่า ควรแก้ไขจากเดิมที่ “ผู้เสียหายยินยอม” เป็น “รับฟังความเห็นของผู้เสียหายประกอบการจัดทำแผน” เนื่องจากอาจจะมีกรณีที่ต้องหาซึ่งเป็นเด็กหรือเยาวชนสำคัญในการกระทำ แต่ผู้เสียหายไม่ยินยอมในการจัดทำแผน

1.4 คำสั่งโดยกำหนดเงื่อนไข ตามมาตรา 132 เป็นมาตรการพิเศษก่อนมีคำพิพากษา ซึ่งเป็นผลดีกับเด็กหรือเยาวชน เพราะหลังจากที่มีการสืบพยานไปแล้ว แต่ศาลเห็นว่ายังไม่สมควรมีคำพิพากษา เพื่อให้โอกาสเด็กหรือเยาวชนได้ปรับปรุงตัวหรือเข้ารับการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูก่อน หากเด็กหรือเยาวชนปฏิบัติตามเงื่อนไขและภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด ศาลก็จะสั่งให้ยุติคดีโดยไม่ต้องมีคำพิพากษา แต่หากผิดเงื่อนไขศาลก็จะยกคดีขึ้นพิจารณาพิพากษาต่อไป การพิจารณาใช้มาตราแทนการพิพากษาคดีศาลต้องพิจารณาตามพฤติการณ์แห่งคดี ยังไม่สมควรจะมีคำพิพากษา การรับฟังผู้เสียหายเป็นไปตามหลักการรับฟังความจากทุกฝ่าย เพราะการสอบถามผู้เสียหายเพียงเพื่อรับทราบความประสงค์ตามหลักการฟัง

ข้อเท็จจริงจากทุกฝ่ายเท่านั้น เพื่อให้ศาลมีข้อเท็จจริงอย่างรอบด้านในการใช้ดุลพินิจอย่างเหมาะสม จากการศึกษาสรุปว่า ควรกำหนดให้เป็นอำนาจของศาลในการพิจารณาพฤติการณ์แห่งคดีแล้วใช้ดุลพินิจเอง ทั้งคดีที่รัฐเป็นผู้เสียหายและคดีที่มีผู้เสียหายโดยไม่จำเป็นต้องสอบถามผู้เสียหายก่อน

1.5 การติดตามภายหลังออกจากระบบการยุติธรรม เป็นสิ่งจำเป็นในการป้องกันไม่ให้เกิดหรือเยาวชนที่ได้รับการปล่อยตัวพ้นจากการฝึกอบรมครบตามคำพิพากษาแล้วกระทำความผิดซ้ำ คอยดูแลตักเตือนให้คำแนะนำแก่เด็กและเยาวชนเพื่อใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเหมาะสม โดยควรกำหนดช่วงระยะเวลาการติดตามและช่วงอายุของเด็กหรือเยาวชนที่จะต้องอยู่ในความดูแลของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ชัดเจน และหากพบว่าเด็กหรือเยาวชนที่ติดตามนั้นมีพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดซ้ำควรมีมาตรการทางกฎหมายที่ชัดเจนว่าเจ้าหน้าที่มีอำนาจดำเนินการกับเด็กหรือเยาวชนในเรื่องใดได้บ้าง จากการศึกษาสรุปได้ว่า ในปัจจุบันศาลมีอำนาจกำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับความประพฤติของเด็กหรือเยาวชนไว้ในมาตรา 138 และมาตรา 140 หรือหากจะติดตามภายหลังที่เด็กหรือเยาวชนพ้นจากระบบการยุติธรรมของศาล ก็ชอบที่จะใช้หลักเกณฑ์และวิธีการตามพระราชบัญญัติคุมประพฤติ พ.ศ. 2559

2. ผลการเปรียบเทียบหลักกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญากับเด็กและเยาวชนของต่างประเทศ

2.1 ความหมายของศาลคดีเด็กและเยาวชน พบว่า (1) สหรัฐอเมริกา ศาลซึ่งพิจารณาพิพากษาคดีเด็กและเยาวชนโดยใช้วิธีการพิเศษแตกต่างจากศาลผู้ใหญ่ ไม่ว่าจะศาลนั้นจะตั้งขึ้นเป็นเอกเทศหรือรวมอยู่กับศาลอื่นก็ตาม (2) อังกฤษ ศาลที่จัดตั้งขึ้นเพื่อพิจารณาคดีอาญาเกี่ยวกับเด็กที่กระทำความผิดและเด็กที่ต้องการได้รับการคุ้มครองเป็นกรณีพิเศษ ในการพิจารณาคดีจะคำนึงถึงสวัสดิภาพของเด็กเป็นสำคัญ และในกรณี

จำเป็นจะต้องมีการแยกเด็กออกจากสภาพแวดล้อมเดิม (3) นิวซีแลนด์ ศาลที่จัดตั้งขึ้นโดยการกำหนดให้มีกระบวนการพิจารณาสำหรับเด็กและเยาวชนที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดในอาญาเพื่อที่จะให้เด็กและเยาวชนออกจากกระบวนการพิจารณาสำหรับผู้ใหญ่ (4) สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ศาลที่มีวัตถุประสงค์ในการดำเนินคดีอาญากับเด็กและเยาวชนที่คำนึงถึงสิทธิของเด็กและเยาวชนที่จะต้องได้รับการอบรมสั่งสอน สงเคราะห์ และการได้รับการศึกษา อันเป็นหลักการพื้นฐานอันสำคัญและการนำกฎหมายอาญามาใช้กับเด็กและเยาวชนก็เพียงเพื่อเป็นเครื่องมือในการป้องกันไม่ให้เด็กและเยาวชนกระทำความผิดอาญาซ้ำอีก (5) สาธารณรัฐฝรั่งเศส ศาลที่ใช้กฎหมายอาญาสำหรับผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนเป็นการเฉพาะโดยจัดให้ผู้กระทำความผิดเหล่านั้นได้รับการควบคุมดูแลเป็นพิเศษ แต่ถ้าเป็นการกระทำความผิดที่ร้ายแรงมาก ๆ เด็กและเยาวชนนั้นจะไม่ได้รับการคุ้มครองที่เป็นพิเศษนี้ ทั้งนี้ การพิจารณาพิพากษาและการกำหนดบทลงโทษจะมีความรุนแรงต่างกัน โดยขึ้นอยู่กับความรู้สำนึกในกระทำความผิดเป็นสำคัญ และ (6) ญี่ปุ่น ศาลที่จัดตั้งขึ้นโดยมีเจตนารมณ์ต่างจากคดีธรรมดาคือเพื่อคุ้มครองเด็ก ซึ่งเป็นผู้ที่ยังไม่เจริญทางวัยวุฒิและคุณวุฒิ และอ่อนประสบการณ์ การพิจารณาของศาลจึงมุ่งแก้ไขพฤติกรรมเด็กให้ดีขึ้นมากกว่าการลงโทษ สำหรับคดีแพ่งของเด็กและเยาวชน ศาลก็มุ่งคุ้มครองรักษาผลประโยชน์เกี่ยวกับทรัพย์สินและสิทธิของเด็ก

2.2 อำนาจของศาลเด็กและเยาวชน พบว่า

(1) สหรัฐอเมริกา มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีเด็กที่กระทำความผิดอาญา เด็กถูกทอดทิ้ง ทั้งนี้ บางรัฐอาจไม่รับคดีอุกฉกรรจ์ เช่น ฆ่าคนตายโดยเจตนา (2) อังกฤษ ให้ศาล Youth Court (ไม่มีคณะลูกขุน) มีอำนาจในการพิจารณาคดีเด็กหรือเยาวชน แต่ในกรณีเด็กหรือเยาวชนกระทำความผิดในคดีร้ายแรง ให้โอน

คดีไปที่ศาล Crown Court (มีคณะลูกขุน) พิจารณาพิพากษาคดี (3) นิวซีแลนด์ มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีเด็กที่กระทำความผิดอาญา แยกออกจากเด็กที่ถูกทอดทิ้งหรือละเลย (4) สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอาญา โดยมุ่งเน้นให้การปรับผลทางกฎหมาย ซึ่งเป็นการคำนึงถึงสิทธิของบิดามารดาในการอบรมสั่งสอนบุตร (5) สาธารณรัฐฝรั่งเศส มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอาญา และ (6) ญี่ปุ่น มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอาญา

2.3 เกณฑ์อายุเด็กและเยาวชน พบว่า

(1) สหรัฐอเมริกา เด็กและเยาวชนอายุไม่เกิน 16 หรือ 21 ปี ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับกฎหมายของแต่ละรัฐ (2) อังกฤษ เด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี และเยาวชนอายุตั้งแต่ 18 ปีบริบูรณ์ แต่ไม่เกิน 21 ปีบริบูรณ์ (3) นิวซีแลนด์ เด็กอายุต่ำกว่า 14 ปี และเยาวชนอายุมากกว่า 14 ปี แต่ไม่เกิน 17 ปี (4) สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี เด็กอายุตั้งแต่ 14 ปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่ถึง 18 ปีบริบูรณ์ และเยาวชนอายุตั้งแต่ 18 ปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่ถึง 21 ปีบริบูรณ์ (5) สาธารณรัฐฝรั่งเศส เด็กและเยาวชนอายุระหว่าง 13 ปี แต่ไม่เกิน 18 ปี และ (6) ญี่ปุ่น เด็กอายุไม่เกิน 20 ปี

2.4 การจับกุมและการตรวจสอบการจับกุม

พบว่า (1) สหรัฐอเมริกา การจับกุมตัวเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดอาญาจะต้องมีหมายจับ เว้นแต่ในคดีอาญาอุกฉกรรจ์ซึ่งมีโทษจำคุกตั้งแต่ 1 ปีขึ้นไป หรือกระทำความผิดซึ่งหน้า ฯลฯ และเจ้าหน้าที่ตำรวจต้องรีบแจ้งให้บิดามารดา ผู้ปกครอง และเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานคุ้มครองประพฤติดูแลโดยทันที ทั้งนี้ การไต่สวนเบื้องต้น จะมี Intake Officer ทำหน้าที่ที่กลั่นกรองคดีว่ากระทำความผิดตามข้อกล่าวหาหรือไม่ (2) อังกฤษ ให้พนักงานควบคุมต้องทำรายงานการจับกุมและแจ้งสิทธิขั้นพื้นฐานให้ผู้ถูกจับกุมได้รับ ส่วนการตรวจสอบการจับกุม

ให้เจ้าหน้าที่ผู้ควบคุมตัวประจำสถานีตำรวจที่ผู้ถูกจับ ถูกควบคุมตัวไว้เป็นผู้พิจารณาว่ามีพยานหลักฐานเพียงพอที่จะตั้งข้อหาแก่ผู้ถูกจับหรือไม่ (3) นิวซีแลนด์ ให้เจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นผู้สอบสวน และโอนสำนวนการสอบสวนไปที่ Youth Aid เพื่อตรวจสอบสำนวนการสอบสวน และตัดสินใจว่าจะดำเนินการตามกฎหมายอย่างไร (4) สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี การจับกุมตัวเด็กหรือเยาวชนที่กระทำผิดอาญาจะต้องมีหมายจับ เว้นแต่กรณีพิเศษตามที่กฎหมายกำหนด ส่วนการตรวจสอบการจับกุมนั้นให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมันมาใช้โดยอนุโลม โดยให้ศาลเป็นผู้ตรวจสอบว่ามี การแจ้งสิทธิและการจับว่าชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ (5) สาธารณรัฐฝรั่งเศส ให้เจ้าหน้าที่ตำรวจมีหน้าที่ต้องแจ้งการจับกุมดังกล่าวให้แก่ผู้แทนโดยชอบด้วยกฎหมาย หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือบุคคลที่ไว้วางใจทราบและเข้าร่วมรับฟังการสอบสวนเยาวชน พร้อมทั้งให้ความช่วยเหลือด้านทนายความ ตรวจสอบสุขภาพ ส่วนการตรวจสอบการจับกุม นั้น บัญญัติให้ผู้พิพากษาได้สวนทำการสอบถามบุคคลผู้ถูกจับกุมในทันที และ (6) ญี่ปุ่น การจับกุมตัวเด็กหรือเยาวชนที่กระทำผิดอาญาจะต้องมีหมายจับ เว้นแต่กรณีความผิดซึ่งหน้าและในภาวะฉุกเฉิน และต้องส่งเรื่องไปยังพนักงานอัยการภายใน 48 ชั่วโมง นับจากที่มีการจับกุมตัว เว้นแต่ความผิดที่กระทำนั้นมีโทษปรับ หรือมีบทลงโทษที่ต่ำกว่านั้น ตำรวจก็ต้องส่งตัวเด็กไปยังศาลเยาวชนโดยตรง และกรณีเห็นว่าไม่มีความจำเป็นต้องควบคุมตัวให้ปล่อยตัวทันที

2.5 มาตรการทางเลือกอื่นแทนการดำเนินคดีอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน พบว่า (1) สหรัฐอเมริกา ให้ใช้ 2 วิธีการ คือ วิธีการแก้ไขที่ตัดอิสรภาพ และวิธีการแก้ไขที่ไม่ตัดอิสรภาพ และการพิจารณาพิพากษาคดีศาลสามารถออกคำสั่งในลักษณะว่ากล่าวตักเตือนเด็กหรือเยาวชนที่กระทำผิดแล้วปล่อยตัวไป หรือสั่งปรับ หรือคุมประพฤติ หรือส่งตัวเด็กหรือเยาวชน

ให้ไปฝึกอบรม ซึ่งไม่มีกำหนดเวลา จนกว่าเด็กหรือเยาวชนจะมีความประพฤติดีขึ้น (2) อังกฤษ ให้ศาลอาจใช้วิธีการสำหรับเด็ก คือ ว่ากล่าวตักเตือนแล้วปล่อยตัวไป หรือปล่อยตัวภายใต้เงื่อนไขคุมประพฤติ หรือบังคับให้บิดามารดาหรือผู้ปกครองใช้ค่าปรับแทน หรือจะให้เด็กหรือเยาวชนใช้ค่าปรับเอง หรือจะให้ส่งตัวไปในโรงเรียนฝึกอบรม หรือสถานแรกรับไม่เกินหนึ่งเดือน หรืออาจถูกส่งไปสถานกักกันก็ได้ (3) นิวซีแลนด์ ให้ศาลปรึกษากับผู้ประสานงานยุติธรรมเยาวชน และสั่งให้มีการจัดประชุมกลุ่มครอบครัว เพื่อนำผลข้อตกลงและแผนฟื้นฟูผู้กระทำผิดที่ได้จากการประชุมมาพิจารณาก่อนที่จะมีการพิพากษากำหนดโทษ หรือออกคำสั่งใด ๆ แก่เด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิด (4) สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ให้พนักงานอัยการมีอำนาจใช้ดุลพินิจไม่ลงโทษเด็กได้ โดยไม่จำเป็นต้องได้รับความยินยอมจากผู้พิพากษา หากเป็นกรณีความผิดลักษณะเล็กน้อยและไม่มีประโยชน์สาธารณะ และหากได้มีการใช้หรือได้เริ่มมีมาตรการควบคุมแล้ว เช่น เด็กพยายามระงับข้อพิพาทด้วยตนเอง และระหว่างการพิจารณาคดี ศาลอาจใช้ดุลพินิจดังกล่าวระงับการพิจารณาคดีได้ (5) สาธารณรัฐฝรั่งเศส ให้พนักงานอัยการกำหนดวิธีการและขั้นตอนการไกล่เกลี่ยโดยตรง หรือมอบหมายให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง เจ้าหน้าที่ตำรวจ หรือผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยของสำนักงานอัยการเป็นผู้ดำเนินการทางเลือกในคดีอาญาใช้มาตรการควบคุม ติดตามให้ผู้กระทำความผิดดำเนินการตามหน้าที่ตามกฎหมาย ส่งตัวผู้กระทำผิดเข้ารับการฝึกอบรมด้านสุขภาพ สังคม หรือวิชาชีพ และ (6) ญี่ปุ่น นำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์โดยวิธีประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชนมาใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด เพื่อให้ผู้กระทำความผิดยอมรับผิดและแสดงความเสียใจในสิ่งที่ตนเองกระทำและยินดีชดใช้ค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหาย

2.6 การติดตามภายหลังออกจากกระบวนการยุติธรรม พบว่า สหรัฐอเมริกา อังกฤษ นิวซีแลนด์ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สาธารณรัฐฝรั่งเศส และ ญี่ปุ่น พบว่า ไม่ปรากฏหลักเกณฑ์การติดตามภายหลังออกจากกระบวนการยุติธรรม

การอภิปรายผล

จากผลการศึกษาดังกล่าวข้างต้น จะเห็นว่า พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ได้มีการวางหลักในกระบวนการยุติธรรมเกี่ยวกับคดีเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดแยกออกจากคดีผู้ใหญ่กระทำผิด โดยมีวิธีการพิเศษสำหรับเด็กและเยาวชนกระทำผิด แทนการลงโทษทางอาญา เนื่องจากมิได้ประสงค์ที่จะพิจารณาพิพากษาลงโทษเด็กและเยาวชนเท่านั้น แต่มุ่งเน้นที่จะค้นหาสาเหตุแห่งการกระทำผิด ค้ำครองสิทธิ สวัสดิภาพ และวิธีปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนเพื่อแก้ไขปรับปรุงลักษณะนิสัยความประพฤติของเด็กและเยาวชนแต่ละคนแตกต่างกันออกไปตามสภาพปัญหา อย่างไรก็ตาม แม้ที่ผ่านมาจะมีความพยายามในการปรับปรุงกฎหมายฉบับนี้ แต่บทบัญญัติดังกล่าวที่กำหนดหลักเกณฑ์วิธีการมาตรการกลไกการดำเนินการต่าง ๆ ก็ยังมีข้อบกพร่องและมีช่องว่างทางกฎหมาย (loophole) ซึ่งขัดต่อหลักการคุ้มครองเด็กและหลักความยุติธรรม ส่งผลให้เกิดปัญหากฎหมายในการดำเนินคดีอาญาตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ได้แก่ มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้องคดี ตามมาตรา 86 มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นการพิจารณาคดี ตามมาตรา 90 คำสั่งโดยกำหนดเงื่อนไข ตามมาตรา 132 และการติดตามภายหลังออกจากกระบวนการยุติธรรม ดังนั้น ประเทศไทยจึงจำเป็นต้องแก้ไขข้อบกพร่องและช่องว่างทางกฎหมายดังกล่าว เพื่อให้สอดคล้องกับ

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน หลักการในการดำเนินคดีอาญากับเด็กและเยาวชน ได้แก่ หลักการคุ้มครองเด็ก หลักการคุ้มครองผู้เสียหายและสังคม และหลักความยุติธรรม ซึ่งเป็นหลักการสำคัญที่ให้ความคุ้มครองสิทธิ สวัสดิภาพ และวิธีปฏิบัติต่อเด็กหรือเยาวชนที่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญรวมทั้งอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กและหลักกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญากับเด็กและเยาวชนของต่างประเทศ ส่วนการตรวจสอบการจับกุม ตามมาตรา 73 กรณีที่ศาลเห็นว่าการตรวจสอบการจับขบด้วยกฎหมายแล้วผู้ต้องหาจึงไม่มีเหตุให้อุทธรณ์ และเมื่อศาลได้สวนแล้วเห็นว่าการจับไม่ชอบด้วยกฎหมายแล้วพนักงานสอบสวนจึงไม่มีเหตุให้อุทธรณ์คำสั่งศาลได้ ที่พบว่ามีความเหมาะสมดีอยู่แล้ว ก็ไม่จำเป็นที่จะต้องแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายแต่อย่างใด

ข้อเสนอแนะ

1. มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้องคดี ตามมาตรา 86 ควรแก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 86 วรรคหนึ่ง ในเรื่องอัตราโทษโดยขยายกรอบอัตราโทษจากเดิม “จำคุกไม่เกินห้าปี” เป็น “จำคุกไม่เกินสิบปี” เนื่องจากผลของการกระทำมีผลให้ต้องรับโทษหนักขึ้นจนเป็นเหตุให้ไม่สามารถเข้าสู่หลักเกณฑ์ตามมาตรการพิเศษได้ เช่น เจตนาทำร้ายร่างกายแต่ผลของการกระทำเป็นเหตุให้ได้รับอันตรายสาหัส ย่อมจะไม่เป็นธรรมแก่เด็กหรือเยาวชนที่มีเจตนาเพียงทำร้ายร่างกาย โดยเจตนาของเด็กอาจมีเจตนา แต่ไม่รู้ถึงผลของการกระทำ เพื่อให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ที่มุ่งคุ้มครองเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดโดยให้เข้าสู่กระบวนการใช้มาตรการพิเศษ ตามมาตรา 86 เพื่อเบี่ยงเด็กหรือเยาวชนออกจากกระบวนการยุติธรรมเต็มรูปแบบ

2. มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นการพิจารณาคดี ตามมาตรา 90 ควรแก้ไขเพิ่มเติม

มาตรา 90 ในเรื่องก่อนมีคำพิพากษา หากเด็กหรือเยาวชนสำนึกในการกระทำและผู้เสียหายยินยอมและโจทก์ไม่คัดค้าน ในคดีที่ต้องสืบพยานประกอบคำรับสารภาพ ศาลจะสืบพยานให้เสร็จก่อนหรือยังไม่สืบพยานประกอบก็ได้จากเดิมที่ “ผู้เสียหายยินยอม” เป็น “รับฟังความเห็นของผู้เสียหายประกอบการจัดทำแผน” เนื่องจากอาจจะมีการผิดที่ผู้ต้องหาซึ่งเป็นเด็กหรือเยาวชนสำนึกในการกระทำ แต่ผู้เสียหายไม่ยินยอมซึ่งอาจจะมีความเสียหายจากผู้เสียหายยังมีความโกรธแค้นผู้ต้องหา หรือบิดามารดาของผู้ต้องหากับผู้เสียหายเคยมีสาเหตุโกรธมาก่อน หรือผู้เสียหายกับผู้ต้องหาตกลงเรื่องค่าเสียหายกันไม่ได้ ผู้เสียหายไม่พอใจจำนวนเงินค่าเสียหาย หรือเหตุผลอื่นใดก็ตามที่ผู้เสียหายไม่ให้ความยินยอมในการจัดทำแผน

3. คำสั่งโดยกำหนดเงื่อนไข ตามมาตรา 132 ควรแก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 132 วรรคหนึ่ง ในเรื่องกรณีถ้าคดีมีตัวผู้เสียหายศาลต้องสอบถามผู้เสียหาย ถ้าไม่ถามมาตรการพิเศษที่ชื้ออยู่ย่อมไม่ชอบด้วยกฎหมาย โดยเป็นการสอบถามเพื่อประกอบการใช้ดุลพินิจเท่านั้น ไม่ใช่ขอความยินยอมจากผู้เสียหาย โดยตัดข้อความ “เมื่อศาลสอบถามผู้เสียหายแล้ว” ออก

เนื่องจากการสอบถามผู้เสียหายเป็นไปเพียงเพื่อรับทราบความประสงค์ตามหลักการฟังข้อเท็จจริงจากทุกฝ่ายเท่านั้น หากต้องให้ผู้เสียหายยินยอมเสมอไปย่อมเป็นข้อต่อรองของผู้เสียหายที่ไม่ยินยอมให้ใช้มาตรการดังกล่าวเพื่อผลประโยชน์ในการเรียกค่าเสียหายในส่วนแพ่งอันจะทำให้เด็กหรือเยาวชนเสียโอกาสในการได้รับประโยชน์จากมาตรการพิเศษแทนการพิพากษาคดีดังกล่าว

4. การติดตามภายหลังออกจากกระบวนการยุติธรรม ควรมีมาตรการติดตามผลโดยศาลผู้ออกคำสั่งอย่างชัดเจนและมีอำนาจบังคับหรือกลับคำสั่งเดิมและกำหนดให้สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดเป็นหน่วยงานรับผิดชอบ ซึ่งต้องบูรณาการร่วมกับกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กรมคุมประพฤติ ผู้นำชุมชน บิดา มารดา หรือผู้ปกครอง ซึ่งเป็นผู้ที่ใกล้ชิดกับเด็กและเยาวชน โดยมีระยะเวลาติดตามผล 2 ปี เนื่องจากหากกำหนดระยะเวลาเวลานานเกินไปจะเป็นการละเมิดสิทธิในการใช้ชีวิตโดยอิสระอย่างเต็มที่ของเด็กและเยาวชน ทั้งนี้ การติดตามภายหลังออกจากกระบวนการยุติธรรม เพื่อป้องกันความเสี่ยงสำหรับการกระทำซ้ำได้

References

- Artivetch, U. (2015). *Criminal procedure law handbook, volume 2: Rights of victims in criminal cases.* (3rd ed.). V. J. Printing. [In Thai]
- Department of Juvenile Observation and Protection. (2022). *Case statistics report for the year 2022.* Author. [In Thai]
- Kanchanawong, S., & Khompayak, J. (2002). *Research report on stress, health and illness: Concepts and studies in Thailand.* Mahidol University, Faculty of Social Sciences and Humanities, Department of Social Sciences. [In Thai]
- Nanakorn, K. (2012). *Criminal procedure law* (8th ed.). Winyuchon. [In Thai]